Електронне наукове фахове видання **"Ефективна економіка"** включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975)
www.economy.nayka.com.ua | № 5, 2022 | 26.05.2022 р.

DOI: 10.32702/2307-2105-2022.5.3

УДК 338.5.347.77:33.01

В. Л. Осецький,
д. е. н., професор, професор кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID ID: 0000-0001-5104-1070
Г. В. Марчук,
студентка 2-го курсу магістратури, освітня програма: економіка та економічна політика
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID ID: 0000-0003-4471-7225

ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА РИНКУ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

V. Osetskyi,
Doctor of Economic Sciences Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv
G. Marchuk,
2nd year master's student, educational program: economics and economic policy,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

PRICING FEATURES ON THE MARKET OF INTELLECTUAL PROPERTY OBJECTS IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF THE ECONOMY

Стаття присвячена комплексному аналізу сутності, специфіки ціноутворення на ринку об'єктів інтелектуальної власності. Розглянуто теоретичні та практичні аспекти ціноутворення об'єктів інтелектуальної власності та вплив процесів цифровізації економіки на нього. Досліджено, що в сучасних умовах діджиталізації ринок об'єктів інтелектуальної власності зростає, а з ним внаслідок трансформаційних процесів в економіці , процес ціноутворення іноді набуває невизначеного характеру. Узагальнено основні тенденції розвитку складного процесу та головні шляхи визначення ціни на той чи інший об'єкт інтелектуальної власності. Вказано основні інструменти та їх класифікацію, що використовуються під час оцінки певних об'єктів інтелектуальної власності на сучасному етапі розвитку економічного середовища. У статті авторами висловлено думка про те, що різні поєднання факторів попиту, пропозиції, ринкової кон'юнктури та законодавчої інфраструктури, а також специфіка об'єктів інтелектуальної власності як товару зумовлюють особливий характер ціноутворення на ринку інтелектуальної власності. Обґрунтовується актуальність дослідження трактування ціни не лише як категорії обміну, але як такої, що має глибоке коріння у сферах виробництва споживання та на ринку об'єктів інтелектуальної власності. Послідовно розвиваючи гіпотезу про взаємозв'язок трудової теорії вартості та теорії граничної корисності, автори описують модель ціноутворення на рину об'єктів інтелектуальної власності в умовах становлення цифрової економіки. Доведено, що механізм ринкового ціноутворення здатен відобразити умови, зміст, результати і міру комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності. При

цьому, механізм ринкового ціноутворення повинен враховувати ризики комерціалізації інтелектуальної власності які орієнтовані на суб'єктів господарювання, що здійснюють інноваційну діяльність та вкладають кошти у інтелектуальний капітал. Встановлено, що зазначений механізм відіграє основоположну роль у залучені результатів інтелектуальної діяльності до розвитку ринку об'єктів інтелектуальної власності, а також для оцінки перспектив інвестування коштів у відповідні об'єкти. Використано сукупність методів емпіричного і теоретичного дослідження, а також методи аналізу та узагальнення. Охарактеризовано сучасний стан та перспективи ринку об'єктів інтелектуальної власності та його роль в сучасній економіці. Інтелектуальна власність позиціонується в якості джерела інноваційного розвитку.

The article is devoted to a comprehensive analysis of the nature and specifics of pricing in the market of intellectual property. Theoretical and practical aspects of pricing of intellectual property and the impact of digitalization of the economy on it are considered. It has been studied that in the current conditions of digitalization the market of intellectual property objects is growing, and with it due to the transformation processes in the economy, the pricing process sometimes becomes uncertain. The main trends in the development of a complex process are summarized, and the main ways to determine the price of a particular object of intellectual property. The main tools and their classification used in the assessment of certain intellectual property at the present stage of economic development are indicated. The authors express the opinion that different combinations of factors of supply, demand, market conditions and legal infrastructure, as well as the specifics of intellectual property as a commodity determine the special nature of pricing in the intellectual property market. The relevance of the study of the interpretation of the price not only as a category of exchange, but also having deep roots in the spheres of production and consumption and the market of intellectual property objects is substantiated. Consistently developing the hypothesis about the relationship between the labor theory of value and the theory of marginal utility, the authors describe a model of pricing on the market of intellectual property objects in the conditions of the formation of the digital economy. The article proves that the mechanism of market pricing is able to reflect the conditions, content, results and the degree of commercialization of the results of intellectual activity. At the same time, the mechanism of market pricing should take into account the risks of commercialization of intellectual property, focused on business entities that carry out innovative activities and invest in intellectual capital. It is established that this mechanism plays a fundamental role in attracting the results of intellectual activity to the development of the market of intellectual property objects, as well as to assess the prospects of investing in appropriate facilities. A set of methods of empirical and theoretical research, as well as methods of analysis and generalization are used. The current state and prospects of the market of intellectual property and its role in the modern economy are described. Intellectual property is positioned as a source of innovative development.

Ключові слова: *об'єкт інтелектуальної власності; ціноутворення; цифровізація; діджиталізація; економіка.*

Key words: *object of intellectual property; pricing; digitalization; economy.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Із становленням постіндустріального суспільства, інтелектуальна власність стала одним із центральних джерел соціально-економічного розвитку, похідні продукти якого формують сучасні реалії. В результаті цифрової трансформації в економіці та розвитку обмінних операцій формується ринок об'єктів інтелектуальної власності, який в свою чергу запускає процес комерціалізації інтелектуальної власності. Так як інтелектуальна власність стає одним з найбільших економічних ресурсів та створює основу для виникнення специфічного ринку із власною екосистемою, уряди провідних країн світу починають розглядати ринок інтелектуальної власності як пріоритетний напрям розвитку. Оскільки об'єкт інтелектуальної власності має достатній ступінь специфічності, диференційованості, право інтелектуальної власності надає

суб'єкту легальну монополію на використання певної технології, фактично, на окремий вид бізнесу. Отже, конкуренція на ринку об'єктів інтелектуальної власності носить недосконалий характер. Стрімка цифровізація економіки, що супроводжується новими змінами та утворенням нових інститутів, визначає новий напрям досліджень та проблем. Аналіз процесу формування цін на об'єкти інтелектуальної власності, на нашу думку, слід випередити визначенням поняття «вартості об'єктів інтелектуальної власності». Так як сучасні підходи, щодо ціноутворення здебільшого опускають це поняття, оперуючи конкретнішими поняттями: «витрати», «прибуток», «дохід», «ціна». Разом з тим, категорія вартості товару, як видається, не втратила своєї значущості, оскільки є базовою категорією економічного аналізу, підбиваючи основу процесу ринкового ціноутворення. Слід також звернути увагу на інституційно-огранізаційне забезпечення розвитку ринку об'єктів інтелектуальної власності під час привласнення результатів діяльності будь яких сфер, що виникає та поширюється внаслідок розгалуження кількості учасників на ринку об'єктів інтелектуальної власності і диверсифікованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. На сьогодні, в умовах цифровізації економіки, ринок об'єктів інтелектуальної власності формує самостійний, глибокий, цифровий ринок, із власною екосистемою та механізмами функціонування ціноутворення на ньому. Всі ці фактори визначають актуальність та необхідність вивчення розвитку ринку об'єктів інтелектуальної власності. Особливу увагу дослідженням теоретичних засад та аналізу розвитку ринку об'єктів інтелектуальної власності приділили класики економічної теорії Р.Джейкоб [1], В.Нордхаус [2], А.Мур [3], В.Фішер [4], Б.Шаффер [5]. Проблеми становлення ринку об'єктів інтелектуальної власності в умовах цифрової економіки та особливості ціноутворення на ньому привертають увагу багатьох сучасних вітчизняних науковців, зокрема: Ю.Бажал [6], В. Базилевич [7-8], О.Бутнік-Сіверський [9], В. Вірченко [10-11], В. Денисюк [12], П. Крайнєва [13], Н.Краус [14], Ю. Кузнєцов [15], О. Орлюк [16], Є.Ходаківський [17] та ін. Зокрема, вони аналізували особливості формування механізму ціноутворення в умовах ринкової економіки, займались аналізом особливостей оцінки вартості інтелектуальної власності, пошуком та розробкою нових підходів до оцінки вартості майнових прав, а також правовим забезпеченням оцінки вартості інтелектуальної власності, її принципів та методів, організації оціночної діяльності з урахуванням вітчизняного та міжнародного досвіду. Водночас, питання щодо особливостей ціноутворення та ринку об'єктів інтелектуальної власності не було висвітлено та проаналізовано науковцями у повній мірі, що також обумовлюється складністю та динамічністю розвитку цього ринку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета даної статті - комплексний аналіз ринку об'єктів інтелектуальної власності та визначення структурних компонентів особливостей ціноутворення. Проаналізувати трансформацію ринку об'єктів інтелектуальної власності в умовах нових викликів цифрової економіки та виділення нових характерних рис ціноутворення об'єктів інтелектуальної власності у національній економіці.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Актуальність комплексного аналізу ринку об'єктів інтелектуальної власності та механізму ціноутворення обумовлюється його швидким темпом розвитку. В умовах цифровізації економіки, питання визначення вартості об'єкта інтелектуальної вартості постає все частіше, тим самим звертаючи увагу на те, які методи та інструменти необхідно використовувати у процесі оцінки того чи іншого об'єкта. Щоб знайти вірний шлях для визначення вартості, будь якого об'єкту слід звернутись до витоків теоретичної економіки Наразі, належної єдності серед учених-економістів щодо механізму ціноутворення в сучасній економіці ще не існує, що значно ускладнює всю систему національної економіки. Взагалі, можна виділити три основних підходи при визначенні ціни, що сформувались в економічній теорії. Перший ґрунтується на використанні теорії трудової вартості К. Маркса. Відповідно до цього напряму виробництво та обмін товарів відбуваються на основі їх вартості, яка визначається суспільно-необхідними витратами праці. У цьому випадку товаровиробники повинні виходити з наступного закономірного правила: якщо індивідуальні витрати праці більші за суспільно необхідні, то та частина витрат, яка перевищує останні, суспільством не визнається. Дохід до трактування вартості з позиції трудової теорії полягає в тому, що вона (вартість), у свою чергу являє собою кристалізовану в товарі абстрактну працю виробника, і ніякі інші чинники крім праці не впливають на вартість. Навіть вища ціна за якісний товар пояснюється більшими затратами праці, втіленими в ньому, з чим можна погодитися лише частково. Другий підхід ґрунтується на використанні теорії граничної корисності. Ця теорія знайшла широке застосування маржиналістів. Вони виводять вартість та ціну із граничної корисності товарів та їх рідкості. Представники цього напрямку вважають, що послідовне збільшення однакових величин запасу блага, що знаходиться в розпорядженні суб'єкта, за відомою точкою супроводжується прогресуючим зменшенням одиниці корисності блага, яким потреба суб'єкта задовольняється. Вартість блага оформлена в кінцевому рахунку як корисність, стає тим вищою, чим гостріша потреба в ньому і більша рідкість.

Отже, два, здавалося б діаметрально протилежні підходи до з'ясування теоретичного підґрунтя ціни по-різному пояснюють два окремі фрагменти економічної дійсності, не перетинаючись між собою, але доповнюючи один одного. І трудова теорія вартості, і теорія граничної корисності, що формувалися майже одночасно і впродовж десятиліть виступали антиподами, зрештою, є вагомим надбанням економічної думки зі взаємодоповнюючим баченням реалій. Про принципову можливість їх співіснування писав свого часу ще М. Туган-Барановський, довівши, що вартість одного й того ж товару можна отримати як певну кількість затрат

праці або, прирівнявши запас благ до того ж еталону і використавши дію закону спадної граничної корисності, як цінність останнього серед низки благ [18].

На тлі теоретичних і методологічних розбіжностей, притаманних обом названим вище підходам, сучасні дослідники схиляються до думки про необхідність вироблення третього – конвергентного підходу, який би синтезував попередні на засадах аналізу загального і особливого в економічних явищах. Наприклад, у загальній теорії ціна являє собою грошовий вираз вартості товару, тобто суспільно-необхідні затрати, що влаштовує продавця та покупця, і сплачується останнім першому за товар [19].

Таким чином, з гносеологічного та прагматичного поглядів, потребам сьогодення найбільше відповідає трактування ціни не лише як категорії обміну, але як такої, що має глибоке коріння у сферах виробництва, споживання та ринку об'єктів інтелектуальної власності. З огляду на це науково продуктивною була б конвергенція трудової теорії вартості та теорії граничної корисності із синтезованим визначенням ціни та її основи - вартості [20]. Саме цей підхід на наш погляд, найбільш вдало описує модель ціноутворення на ринку об'єктів інтелектуальної власності в умовах становлення цифрової економіки. Досвід економічно розвинутих країн дозволяє стверджувати, що ринок об'єктів інтелектуальної власності є вищою формою розвитку господарського обороту інтелектуального продукту, що інституційно впорядковує та структурує повторювані взаємодії економічних суб'єктів щодо купівлі-продажу майнових прав на результати творчої інтелектуальної діяльності, а також за рахунок механізму ринкового ціноутворення урівноважує попит і пропозицію інтелектуального продукту та взаємоузгоджує економічні інтереси суб'єктів господарювання і власників майнових прав інтелектуальної власності у комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності.

В.Вірченко наголошує, що комплексний аналіз сутності, специфіки, структури та механізму ринкового ціноутворення слід розглядати саме з позиції функціонального підходу, який дозволяє у повній мірі визначити його місце у сучасній економічній системі, а також розкрити його нерозривний зв'язок із комерціалізацію результатів інтелектуальної діяльності і відтворенням інтелектуального капіталу у процесі впровадження у суспільне виробництво в умовах цифрової економіки [10].

Потрібно підкреслити що ринок об'єктів інтелектуальної власності не лише стимулює комерціалізацію інтелектуальної власності, а й сприяє капіталізації вільних фінансових ресурсів шляхом їх трансформації інтелектуальний капітал промислових підприємств та реалізації інноваційної продукції і у такий спосіб забезпечує встановлення ринкової вартості. Формування ринкової ціни (вартості) на об'єкти інтелектуальної власності у результаті взаємодії попиту і пропозиції, створює передумови для прогнозування майбутньої кон'юнктури ринку об'єктів інтелектуальної власності і дозволяє його учасникам відповідним чином коригувати власні інвестиційні плани і приймати ефективні рішення в умовах асиметрії інформації та обмеженості інституційного-правового механізму розвитку цього ринку. Крім того, як зазначає В.Вірченко, інформація щодо ринкових цін та динаміки ринкової кон'юнктури, може слугувати для учасників ринку надійною основою для оцінки об'єктів інтелектуальної власності [10], а також для оцінки процедури та перспектив інвестування коштів у відповідні об'єкти інтелектуальної власності (Табл. 1).

Таблиця 1.

Процедури оцінки та перспективи інвестування коштів у відповідні об'єкти інтелектуальної власності

Передумови	Навіщо проводити оцінку ІВ?
Щоб мати можливість оцінити об'єкт ІВ, об'єкт повинен відповідати наступним умовам: -Він повинен бути окремо ідентифікованим (за умови спеціальної ідентифікації та з впізнаваним описом) -Повинні бути матеріальні докази існування об'єктів (наприклад, контракт, ліцензія, реєстраційний документ, запис у фінансовій звітності тощо) -Він мав бути створений у визначений момент часу. -Вона повинна бути юридично запроваджена та передана. -Його потік доходів має бути окремо ідентифікованим та ізольованим від інших бізнес- об'єктів. -Його слід мати можливість продавати незалежно від інших бізнес- об'єктів. -Він повинен бути знищений або припинений у визначений момент часу.	Щоб мати можливість продавати, ліцензувати або укладати будь-які комерційні угоди на основі ІВ, вам потрібно вміти оцінювати об'єкт ІВ. Оцінка ІВ також корисна для захисту прав ІВ, для внутрішнього управління об'єктами ІВ, а також для різних фінансових процесів.

Джерело: розроблено авторами на основі [21]

Тобто, об'єкт інтелектуальної власності повинен бути максимально чітко ідентифікований та описаний за основними параметрами, що його характеризують, має бути зазначена ємність прибутків та прибутковість, пов'язана з об'єктом і т.д. Саме цей інструментарій дозволить якісно визначити ринкову ціну.

Метою оцінювання є вартісна оцінка майнових прав інтелектуальної власності, яка є важливим показником у системі менеджменту фінансової інвестиційної діяльності підприємства, що здійснює як прямий, так і опосередкований вплив на обсяг його ринкової капіталізації або іншої вигоди. Оцінка здійснюється з урахуванням визначених законом принципів та на основі відповідних методичних підходів [11, с.19].

Актуальність комплексного аналізу ринку об’єктів інтелектуальної власності та механізму ціноутворення обумовлюється його швидким темпом розвитку. В умовах цифровізації економіки, питання визначення вартості об’єкта інтелектуальної вартості постає все частіше, тим самим звертаючи увагу на те, які методи та інструменти необхідно використовувати у процесі оцінки того чи іншого об’єкта. Зазначений сектор є давно визнаним та використовується промислово розвиненими країнами та деякими країнами, що розвиваються, як важливий інструмент технологічного та економічного розвитку. У розвинених країнах світу відбувається постійно зростаючий зсув у бік економіки знань або галузей, заснованих на інноваціях та нематеріальних активах. Нині нематеріальні активи становлять переважну більшість загальних активів великих компаній, що котируються на біржі, і ця частка продовжує збільшуватися. Тому, правильне та якісне ціноутворення на ринку об’єктів інтелектуальної власності є наразі важливою та актуальною проблемою, задля правильного та збалансованого функціонування економіки. Важливою особливістю ринку інтелектуальної власності є те, що це ринок факторів виробництва, тобто вторинний (похідний) ринок. У зв'язку з цим невід'ємним елементом аналізу ринку інтелектуальної власності є аналіз ринку кінцевого споживання, вироблених з використанням даних ринку об’єктів інтелектуальної власності. Тим самим ця особливість ринку інтелектуальної власності відбивається на формуванні попиту на ринку об’єктів інтелектуальної власності. Наведені вище особливості ринку інтелектуальної власності знаходять своє відображення у факторах ринкового ціноутворення, і насамперед вони впливають на формування попиту та пропозиції на даному ринку.

Важливо зазначити основні методичні підходи оцінки об’єктів інтелектуальної власності, а саме: підхід на основі доходів, ринковий підхід та підхід на основі витрат (Табл. 2).

Таблиця 2.
Основні методичні підходи оцінки об’єктів інтелектуальної власності

Дохідний метод	Ринковий метод	Витратний метод
Дохідний метод є найбільш часто використовуваним методом оцінки ІВ. Він оцінює об’єкт ІВ на основі суми економічного доходу, який він, як очікується, принесе, скоригований до його поточної вартості. Цей метод найпростіший у використанні для об’єктів ІВ з позитивними грошовими потоками, для тих, чиї грошові потоки можна оцінити з певним ступенем надійності на майбутні періоди, і де можна використовувати проксі для ризику для отримання ставок дисконтування.	Ринковий метод заснований на порівнянні з фактичною ціною, сплаченою за передачу прав на подібний об’єкт ІВ за порівнянних обставин. Цей метод має перевагу в тому, що він простий і заснований на ринковій інформації, тому він часто використовується для встановлення приблизних значень для використання при визначенні ставок роялті, податку та вихідних даних для методу доходу.	Метод витрат встановлює вартість об’єктів ІВ шляхом розрахунку вартості подібного (або точного) об’єкту ІВ. Метод витрат особливо корисний, коли об’єкт ІВ можна легко відтворити і коли економічні вигоди від активу не можуть бути точно визначені кількісно. Цей метод не враховує марні витрати, а також не враховує будь-які унікальні чи нові характеристики об’єкту.

Джерело: розроблено авторами на основі [21]

Визначений за результатом оцінювання об’єкт інтелектуальної власності є основою для планування процесу комерціалізації формування податкової та амортизаційної політики, розробки стратегії управління необоротними активами компанії, визначення собівартості продукції та потреби у капіталі для фінансування інвестицій у об’єкти інтелектуальної власності а також заключного аналізу ефективності комерціалізації [10]. Багато форм інтелектуальної власності не можуть бути включені до балансу як об’єкту, оскільки немає конкретних принципів бухгалтерського обліку для оцінки кожного об’єкту, що також є одною з актуальних проблем під час визначення оцінки вартості . Усе це свідчить, про необхідність розробки та поглиблення вивчення ринку об’єктів інтелектуальної власності. На наш погляд, визначення нових підходів, методів та інструментів, створення фінансових інститутів та інфраструктури дозволить забезпечити комплексне розуміння ринку під час активної цифровізації економіки.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Чітко визначені та добре забезпечені права інтелектуальної власності можуть стати важливими складовими економіки та елементом сприяння розвитку продовження економічного зростання. Система інтелектуальної власності створює стимул здійснювати інновації, винагороджуючи розробників нових винаходів правом виключення інших від використання цього нововведення протягом обмеженого періоду часу та можливістю отримати фінансову вигоду від своїх інновацій. Економічні дослідження підтверджують, що чітко визначена система інтелектуальної власності винагороджує інновації та сприяє економічному зростанню. Постійно пристосовуючись до економічних і технічних змін, система права інтелектуальної власності продовжуватиме сприяти економічному зростанню в країні, де вона розвиватиметься. Проведений аналіз продемонстрував, що ціноутворення об’єктів інтелектуальної власності може ускладнюватись через непростий

характер та постійну диверсифікацію об’єктів в умовах цифровізації економіки. Проте, у статті ми виділили головні та найактуальніші інструменти та методи, що використовуються під час оцінки інтелектуальної власності. Також було проведено паралель між теоретичними витоками ціноутворення в економічній теорії, задля повного, а не часткового аналізу специфічної теми, що дозволяє охопити повний спектр проблеми та вирішення найактуальніших питань на ринку об’єктів інтелектуальної власності. Ціна - крім того, що вона служить грошовим виразом вартості, граючи роль міри визначення в економіці - виконує ще й інформативну функцію, будучи свого роду індикатором у сучасній національній економіці. І, нарешті, розподільна та стимулююча функція ціни як і раніше одним із найважливіших вартісних інструментів в управлінні сучасною національною економікою.

За умов подальшого ускладнення визначення правильної оцінки об’єктів інтелектуальної власності в умовах цифровізації економіки, слід створювати фінансові інститути, діяльність яких буде ефективною, адаптуючись до сучасних трансформацій економіки. Отже, перспективність та необхідність подальшого дослідження даного предметного поля не викликає сумніву.

Список літератури.

1. Jacob R. IP and Other Things: A Collection of Essays and Speeches. Oxford Hard Publishing, 2015. 536 p.
2. William D. Nordhaus Invention, Growth, and Welfare A Theoretical Treatment of Technological Change. Out of Print ISBN: 9780262140072 168 pp. August 1969
3. Moore A.D.. Intellectual Property, Innovation, and Social Progress: The Case Against Incentive Based Arguments.The Hamline Law Review, Vol. 26, pp. 602-630, 2003. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1973405
4. Fisher W. Theories of intellectual property.. Cambridge University Press, 2001. p.168-199. URL: https://www.semanticscholar.org/paper/THEORIES-OF-INTELLECTUAL-PROPERTY-Fisher/173d8747f2faaa06805dfd64a556fa2d776431f9
5. Shaffer B. (2014), A Libertarian Critique of Intellectual Property Kindle Edition. Ludwig von Mises Institute
6. Бажал Ю. М. Еволюційна парадигма економічної теорії та практика ринкової трансформації України. В зб. тез доповідей міжнародної наукової конференції «Економічна теорія: сучасна парадигма та її еволюція на порозі XXI століття». К.: КДТУ, 2000. 67 с.
7. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність [текст]: підручник . 3-є вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2014. 670 с.
8. Базилевич В. Д., Ільїн В. В. Інтелектуальна власність: креативи метафізичного пошуку. — Монографія. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ: Знання, 2008. 687 с.
9. Бутнік-Сіверський О. Б. Методологія оцінки вартості майнових прав інтелектуальної власності та практичні аспекти її застосування: монографія; НДІ ІВ НАПрН України. К.: Інтерсервіс, 2020. С. 344.
10. Вірченко В. В. Інтелектуальна власність: теоретичні витоки та економічні імперативи розвитку: монографія. Київ : Видавництво Ліра-К, 2018. 488 с.
11. Вірченко В.В. Особливості оцінки об’єктів інтелектуальної власності. Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка. 2014. Вип. 694-695. С. 18-21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchu_ec_2014_694-695_6
12. Денисюк В.А., Білоконь О.І. Аналіз та оцінка інноваційної активності науково-виробничого комплексу у створенні та використанні сучасних технологій/ Проблеми науки. №8. 2006. С. 21-28.
13. Крайнєв П. Право інтелектуальної власності: торговельні аспекти. К.: Издательский дом «Ин Юре», 2000. 200 с
14. Осецький В.Л., Краус Н.М., Краус К.М. Шерингова економіка: діалектичний розвиток реципрокного обміну в умовах віртуальної реальності та цифрової трансформації. Економічна теорія, 2, 2021. С. 5-19. ISSN 2523-4293
15. Кузнєцов Ю.М. Патентознавство та авторське право. Підручник: 2-е видання, перероблене і доповнене. К:.ТОВ «Кондор», 2009. 445 с.
16. Орлюк О. П. та ін. Право інтелектуальної власності: Акад. курс : підруч. для студ. вищих навч. закладів /; за ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. Київ : Ін Юре, 2007. 698 с
17. Ходаківський Є. І., Якобчук В.П., Литвинчук І. Л. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навч.посіб. К.; «Центр учбової літератури», 2014. 276 с.
18. Туган Барановський М.І. Політична економіка: Курс популярний. К. Наукова Думка, 1994. С. 103-111.
19. Гриценко А.А. Меркантилізм і трудова теорія вартості: чи можливий синтез? Економіка України. 1996. №1. С.76
20. Макаренко М.І. Бюджетно-монетарне регулювання цін у перехідній економіці України К. Знання України, 2002. 304с.
21. Turner, J. (2000), “Valuation of Intellectual Property Assets; Valuation Techniques: Parameters, Methodologies and Limitations. [online] WIPO Asian Regional Forum on the Intellectual Property Strategy for the

Promotion of Innovative and Inventive Activities". World Intellectual Property Organization, pp.1–14. Available at: https://www.wipo.int/export/sites/www/sme/en/documents/valuationdocs/inn_ddk_00_5xax.pdf.

References.

1. Jacob, R. (2015), IP and Other Things a Collection of Essays and Speeches, Bloomsbury Publishing (UK) Hart Publishing, London, UK.
2. Nordhaus, W.D. (1969), Invention, Growth, and Welfare. A Theoretical Treatment of Technological Change, 1st ed., The MIT Press, London, UK.
3. Moore, A.D. (2011), "Intellectual Property, Innovation, and Social Progress: The Case Against Incentive Based Arguments", Hamline Law Review, [online], vol. 26(3), pp.602–630, Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1973405 (Accessed 30 April 2022).
4. Fisher, W. (2001), "Theories of intellectual property", New Essays in the Legal and Political Theory of Property, [online], pp.168–199, Available at: https://www.semanticscholar.org/paper/THEORIES-OF-INTELLECTUAL-PROPERTY-Fisher/173d8747f2faaa06805dfd64a556fa2d776431f9 (Accessed 30 April 2022).
5. Shaffer, B. (2014), Libertarian Critique of Intellectual Property, A. Ludwig Von Mises Institute, Auburn, United States.
6. Bazhal, Yu.M. (2000), "The Evolutionary Paradigm of Economic Theory and the Practice of Market Transformation in Ukraine", *Zb. tez dopovidei mizhnarodnoi naukovoi konferentsii. Ekonomichna teoriia: suchasna paradyhma ta yii evoliutsiia na porozi XXI stolittia* [Coll. abstracts of the international scientific conference "Economic theory: the modern paradigm and its evolution at the turn of the XXI century"], KDTU, Kyiv, Ukraine.
7. Bazylevych, V.D. (2014), *Intelektualna vlasnist* [Intellectual Property], 3rd ed., Znannia, Kyiv, Ukraine
8. Bazylevych, V.D. and Ilin, V.V. (2008), *Intelektualna vlasnist: kreatyvy metafizychnoho poshuku. Monohrafiia* [Intellectual Property: Metaphysical Search Creativesю Monograph], Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Znannia, Kyiv, Ukraine
9. Butnik-Siverskyi, O.B. (2000), *Metodolohiia otsinky vartosti mainovykh prav intelektualnoi vlasnosti ta praktychni aspekty yii zastosuvannia. Monohrafiia* [Methodology for the Valuation of Intellectual Property Rights and Practical Aspects of its Application. Monograph], NDI IV NAPrN Ukrainy. Interservis, Kyiv, Ukraine
10. Virchenko, V.V. (2018), *Intelektualna vlasnist: teoretychni vytoky ta ekonomichni imperatyvy rozvytku. Monohrafiia* [Intellectual property: theoretical origins and imperatives of development. Monograph.], Lira, Kyiv, Ukraine
11. Virchenko, V.V. (2014), "Peculiarities of Intellectual Property Assessment", *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Ekonomika*, [online], vol. 694-695, pp.18–21. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchu_ec_2014_694-695_6.
12. Denysiuk, V.A. and Bilokon, O.I. (2006), "Analysis and evaluation of innovative activity of the scientific and production complex in the creation and use of modern technologies", *Problemy nauky*, vol.8, pp.21–28.
13. Krainiev, P. (2000), *Pravo intelektualnoi vlasnosti: torhovelni aspekty* [Intellectual Property Law: Commercial Aspects], Yzdatelskyi dom 'Yn Yure', Kyiv, Ukraine
14. Osetskyi, V.L., Kraus, N.M. and Kraus, K.M. (2021), "The Sharing Economy: Dialectical Development of Reciprocal Exchange in Virtual Reality and Digital Transformation", *Ekonomichna teoriia*, vol.2(ISSN 2523-4293), pp.5–19.
15. Kuznietsov, Yu.M. (2009), *Patentoznavstvo ta avtorske pravo* [Patent and Copyright], 2nd ed., TOV 'Kondor', Kyiv, Ukraine
16. Orliuk, O.P. and in. (2007), *pravo intelektualnoi vlasnost* [Intellectual Property Right], In Yure, Kyiv, Ukraine
17. Khodakivskyi, Ye.I., Yakobchuk, V.P. and Lytvynchuk, I.L. (2014), *Intelektualna vlasnist: ekonomiko-pravovi aspekty* [Intellectual Property: Economic and Legal Aspects], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine
18. Tuhan Baranovskyi, M.I. (1994), *Politychna ekonomika* [Political Economics], 1st ed., Naukova Dumka, Kyiv, Ukraine, pp.103–111.
19. Hrytsenko, A.A. (1996), "Mercantilism and the Labor Theory of Value: is a Synthesis Possible?", *Ekonomika Ukrainy*, vol.1, p.76.
20. Makarenko, M.I. (2002), *Biudzhetno-monetarne rehuliuvannia tsin u perekhidnii ekonomitsi Ukrainy* [Fiscal and monetary regulation of prices in the transition economy of Ukraine], Znannia, Kyiv, Ukraine
21. Turner, J. (2000), "Valuation of Intellectual Property Assets; Valuation Techniques: Parameters, Methodologies and Limitations", [online], WIPO Asian Regional Forum on the Intellectual Property Strategy for the Promotion of Innovative and Inventive Activities. World Intellectual Property Organization, pp.1–14, Available at: https://www.wipo.int/export/sites/www/sme/en/documents/valuationdocs/inn_ddk_00_5xax.pdf (Accessed 30 April 2022).

Стаття надійшла до редакції 05.05.2022 р.